

Затверджую:
Ректор СНУ ім. В. Даля
проф. Поркуян О.В.
«13» вересня 2025р.

ВИСНОВОК

спільного засідання кафедри публічного та приватного права і кафедри господарсько-правових та суспільно-політичних дисциплін Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Котлярової Ірини Юріївни на тему:
«Правове регулювання та захист трудових прав працівників у контексті цифровізації», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право

ВИТЯГ

з протоколу № 1 спільного засідання кафедри публічного та приватного права, кафедри господарсько-правових та суспільно-політичних дисциплін Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля від 13 вересня 2025 року

ПРИСУТНІ:

Головуючий на засіданні – к.ю.н., проф., зав. кафедри публічного та приватного права Котова Л.В., присутні: д.ю.н., професор Щербина В.І., д.ю.н., проф. Андріїв В.М., д.ю.н., проф. Івчук Ю.Ю., д.ю.н., проф. Руденко М.В., к.ю.н., проф. Татаренко Г.В., к.і.н., доц. Антоненко М.І., к.ю.н., доц. Загоруй Л.М., к.ю.н., доц. Гриценко Г.М., к.ю.н., доц. Капліна Г.А., к.і.н., доц. Мезеря О.А., PhD Право Петросян К.Є., ас. Кудрявцев К.В., науковий керівник – к.ю.н., проф., декан факультету права, гуманітарних і соціальних наук Арсентьева О.С. та здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти – Котлярова І.Ю.

Зав. кафедри господарсько-правових та суспільно-політичних дисциплін, д.ю.н., проф., гарант ОНП «Право» Шаповалова О.В., к.ю.н., доц. Загоруй І.С., к.ю.н., доц. Терещенко С.В.

Серед присутніх 5 докторів юридичних наук, 8 кандидатів юридичних наук, 1 доктор філософії в галузі права та 2 кандидати історичних наук.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

1. Обговорення дисертаційного дослідження здобувача освіти третього (освітньо-наукового) рівня кафедри публічного та приватного права факультету права, гуманітарних і соціальних наук СНУ ім. В. Даля **Котлярової Ірини Юріївни** на тему: **«Правове регулювання та захист трудових прав працівників у контексті цифровізації»**, поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право, за спеціальністю 081 Право.

Дисертація виконувалась на кафедрі публічного та приватного права СНУ ім. В. Даля. Тема дисертації затверджена на засіданні Вченої Ради СНУ ім. В. Даля (протокол № 12 від 29.06.2023 р.).

Науковий керівник – к.ю.н., проф., декан факультету права, гуманітарних і соціальних наук Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля Арсентьєва Олена Сергіївна.

2. Затвердження спільного висновку спільного засідання кафедри публічного та приватного права і кафедри господарсько-правових та суспільно-політичних дисциплін щодо дисертаційного дослідження **Котлярової Ірини Юріївни**.

Вела засідання зав. кафедри публічного та приватного права, к.ю.н., проф. Котова Л.В., в ході якого,

ВИСТУПИЛИ:

Здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти Котлярова Ірина Юріївна представила презентацію за основними положеннями дисертації **«Правове регулювання та захист трудових прав працівників у контексті цифровізації»**, поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право, за спеціальністю 081 Право.

У ході презентації Котлярова І.Ю. ознайомила присутніх на спільному засіданні кафедри публічного та приватного права і кафедри господарсько-правових та суспільно-політичних дисциплін зі структурою своєї роботи, обґрунтувала актуальність тематики дослідження, висвітлила основні положення дисертаційного дослідження, які відображають його наукову новизну та виносяться на захист, акцентувала увагу присутніх на теоретичному та практичному значенні висновків, одержаних за результатами дослідження.

Після закінчення презентації Котлярової І.Ю. присутніми на захисті фахівцями були поставлені такі запитання:

Доктор юридичних наук, професор Шаповалова О.В.: Які основні ризики для трудових прав працівників створює алгоритмічне управління працею на цифрових платформах, і які механізми правового регулювання ви вважаєте найбільш доцільними для запобігання дискримінації на підставі алгоритмічних рішень?

Котлярова І.Ю.: Зазначила, що алгоритмічне управління, що є невід’ємною характеристикою цифрових платформ, дійсно створює нові ризики для реалізації та захисту трудових прав працівників. Як показано у розділі 2.1, ключова загроза полягає в непрозорості алгоритмів, які визначають порядок доступу до замовлень, формують рейтинг працівників та ухвалюють рішення про їх тимчасове чи постійне відсторонення від роботи. У таких умовах працівник фактично позбавлений можливості впливати на власну професійну долю, оскільки рішення ухвалюються автоматично, без належного людського контролю.

Небезпеку становить також те, що алгоритми можуть враховувати непрямі дискримінаційні чинники – вік, місце проживання, часову доступність чи навіть стиль комунікації, що призводить до обмеження рівних можливостей для працівників. Це формує нову категорію правопорушень, які у роботі визначено як алгоритмічна дискримінація. Працівник часто навіть не знає, чому він втратив замовлення або чому його рейтинг знизився, а відсутність механізмів оскарження робить його фактично беззахисним.

В роботі запропоновано комплекс правових рішень для запобігання цим ризикам. Передусім, до трудового законодавства необхідно включити право працівника на прозорість алгоритмів – доступ до інформації про критерії розподілу роботи, формування оплати та рейтингів. Далі – слід запровадити механізм обов’язкового інформування працівників про принципи функціонування алгоритмів і зміни у їхніх налаштуваннях. Наступний крок – право на людський перегляд: рішення, ухвалене виключно алгоритмом, має підлягати перевірці уповноваженою особою на вимогу працівника. Нарешті, необхідним є встановлення юридичної відповідальності роботодавця за випадки алгоритмічної дискримінації, що гарантуватиме не лише формальний, а й реальний захист прав.

Особливу увагу дисертація приділяє аналізу європейського досвіду. Зокрема, у Директиві ЄС про платформну зайнятість (2022/2023) вперше чітко зафіксовано обов’язок роботодавців забезпечувати прозорість алгоритмічного управління та можливість його оскарження. Ці положення можуть і повинні стати дороговказом для українського законодавця.

Таким чином, зроблено висновок, що лише комплексне оновлення національного трудового законодавства з урахуванням міжнародних стандартів здатне захистити працівників від викликів алгоритмічного управління. Воно дозволить зберегти баланс між інноваційністю цифрової економіки та фундаментальними трудовими гарантіями, що є ключовим завданням сучасного трудового права.

Кандидат юридичних наук, професор Татаренко Г.В.: Вами досить обґрунтовано досліджено право на «відключення». А у чому полягає юридична новизна закріплення права працівника на «відключення» в

українському законодавстві, і яким чином це право співвідноситься з конституційними гарантіями права на відпочинок та приватність?

Котлярова І.Ю.: У розділі 2.2 дисертації досліджено відносно нову для українського права концепцію - права працівника на «відключення». Ідея «право бути офлайн» (означає можливість працівника відмовитися від будь-якої трудової комунікації поза межами офіційно встановленого робочого часу: не відповідати на телефонні дзвінки, електронні листи, повідомлення у корпоративних чатах чи запити через цифрові платформи) вводить у трудове законодавство України категорію, яка вже активно розвивається в європейських державах, але досі відсутня у вітчизняному нормативному полі.

Юридична новизна цього права полягає у його подвійній природі. По-перше, воно прямо співвідноситься з правом на відпочинок, закріпленим у статті 45 Конституції України, а також у чинних положеннях КЗпП та міжнародних конвенціях МОП, що гарантують щоденний і щотижневий відпочинок, оплачувану відпустку та обмеження робочого часу. По-друге, воно має тісний зв'язок із правом на приватність, гарантованим статтею 32 Конституції України, а також практикою ЄСПЛ, де неодноразово визнавалося, що роботодавець не може безмежно втручатися у приватне життя працівника, навіть використовуючи корпоративні цифрові інструменти (справа *Barbulescu v. Romania*). Таким чином, право на відключення є синтезом класичних соціально-економічних гарантій та новітніх прав людини у цифровому середовищі.

У роботі запропоновано низку конкретних механізмів правової реалізації цього права, зокрема:

- законодавче закріплення норми про те, що працівник має право не бути доступним для роботодавця поза межами робочого часу;
- обов'язок роботодавця розробляти внутрішні політики цифрової комунікації, які б чітко встановлювали допустимі межі звернень до працівників;
- визначення обмеженого переліку винятків (наприклад, надзвичайні ситуації, що пов'язані з безпекою чи аварійними обставинами);
- запровадження юридичної відповідальності роботодавця за систематичне порушення цього права.

Особливої уваги дисертація приділяє європейському досвіду (Франція, Іспанія, наприклад, мають правове регулювання цього питання). Для України така норма стане інноваційним правовим механізмом, що дозволить адаптувати трудове законодавство до реалій цифрової економіки й одночасно зміцнити гарантії конституційних прав працівників.

Таким чином, закріплення права на відключення не лише забезпечує баланс між професійною діяльністю та особистим життям, а й сприяє формуванню нової парадигми трудового права, де цифровізація розглядається

не лише як інструмент оптимізації праці, але й як сфера, що потребує адекватних правових запобіжників.

Доктор юридичних наук, професор Івчук Ю.Ю.: У своїй роботі Ви обґрунтовуєте виокремлення категорії «працівники цифрових (інтернет) платформ». Як, на Вашу думку, слід вирішити проблему подвійної правової природи цих працівників - між трудовим та цивільно-правовим статусом?

Котлярова І.Ю.: Питання щодо правової природи цих працівників є надзвичайно важливим, адже проблема подвійної правової природи працівників цифрових платформ - між трудовим та цивільно-правовим статусом - сьогодні перебуває у центрі наукових і практичних дискусій у сфері трудового права.

У дисертації обґрунтовується, що ця подвійність зумовлена специфікою правової моделі цифрових платформ: формально з працівниками укладаються цивільно-правові договори (наприклад, договори про надання послуг), проте за своєю суттю відносини містять класичні ознаки трудового договору. Йдеться про алгоритмічне визначення графіку роботи, контроль і моніторинг результатів через цифрові системи, застосування санкцій, формування рейтингів та залежність доходів від умов, встановлених платформою. Усе це свідчить про фактичне існування підпорядкованості й трудового зв'язку, навіть якщо він замаскований під цивільні угоди.

Для вирішення цієї колізії у дисертації запропоновано поєднаний підхід. З одного боку, працівники цифрових платформ мають визнаватися суб'єктами трудового права з гарантіями мінімальної заробітної плати, оплачуваної відпустки, права на соціальне страхування та захист від дискримінації. З іншого боку, необхідно розробити спеціальні норми у КЗпП або новому Трудовому кодексі, які враховуватимуть особливості платформної зайнятості: гнучкий графік, алгоритмічний контроль, нестандартні умови праці та відсутність традиційного робочого місця.

У висновках до розділу 1 наголошується, що саме такий підхід дозволяє зберегти принцип єдності трудового права - поширення базових гарантій на всіх працівників - і водночас реалізувати принцип диференціації, створивши спеціальний правовий режим для нових категорій зайнятих.

Ця ідея узгоджується з європейською практикою, зокрема концепцією «dependent self-employed» («залежно самозайнятих осіб»), яка застосовується у країнах ЄС для осіб, що формально вважаються самозайнятими, але фактично перебувають у відносинах економічної залежності від замовника чи платформи. Важливою є також Директива ЄС про платформну зайнятість (2022/2023), яка закріплює критерії для визнання таких працівників частиною сфери трудового законодавства.

Таким чином, дослідження показує: вирішення проблеми подвійної правової природи платформних працівників можливе лише через комплексне

реформування трудового законодавства, яке поєднає універсальні гарантії з адаптованими спеціальними нормами для нових форм праці.

PhD Права Петросян К.Є.: Яким чином, на вашу думку, суди України вже сьогодні формують практику захисту цифрових трудових прав, і які тенденції можна простежити у порівнянні з практикою ЄСПЛ чи судів держав - членів ЄС?

Котлярова І.Ю.: Поставлене питання стосується одного з ключових аспектів мого дисертаційного дослідження - практичної реалізації захисту трудових прав у цифрову епоху. Вважаю, що теоретичні напрацювання матимуть справжню цінність лише тоді, коли вони відобразяться у правозастосуванні, і саме тому аналіз судової практики є надзвичайно важливим.

У підрозділі 3.2 (с. 153–169) дисертації докладно показано, що вже сьогодні національні суди України стикаються зі справами, які можна віднести до сфери цифрових трудових прав, навіть якщо ця категорія ще не закріплена законодавчо. Йдеться, зокрема, про:

- спори щодо дистанційної роботи - коли працівники оскаржують відмову роботодавця в належному забезпеченні обладнанням чи оплаті робочого часу, проведеного онлайн;

- використання електронних доказів у трудових спорах, наприклад, скріншотів корпоративних листувань або даних систем обліку часу;

- захист персональних даних працівників, що стосується випадків, коли роботодавці перевищують повноваження при обробці інформації чи надмірно контролюють цифрові комунікації.

Хоча поняття «цифрові трудові права» не закріплене в КЗпП чи Конституції, суди фактично вже здійснюють їх захист через розширене тлумачення загальних гарантій. Це свідчить про природну еволюцію права під впливом цифровізації.

Особливе значення має практика Європейського суду з прав людини, яка виступає дороговказом для України. ЄСПЛ активно застосовує статтю 8 Конвенції («право на повагу до приватного життя») у справах, де роботодавці надмірно контролювали цифрову комунікацію працівників. Найбільш відомим прикладом є справа *Barbulescu v. Romania*, у якій суд визнав надмірним моніторинг електронної пошти працівника без його попереднього інформування. Це рішення стало прецедентним і визначило стандарти для всієї Європи.

У державах ЄС простежується ще одна важлива тенденція - визнання права на відключення як складової права на відпочинок. Суди Франції та Іспанії вже ухвалювали рішення, які підтримували працівників у їхньому праві відмовлятися від цифрових комунікацій у позаробочий час. Ці підходи поступово формують новий правовий стандарт у сфері трудових відносин.

Таким чином, українська судова практика перебуває лише на етапі становлення, але вона демонструє чіткий рух у напрямі європейських стандартів. Сьогоднішні рішення судів компенсують наявні прогалини в законодавстві та водночас створюють підґрунтя для майбутнього законодавчого закріплення цифрових трудових прав. У цьому сенсі суди виступають не лише арбітрами, а й співтворцями нових трудових стандартів, що є надзвичайно важливим для України в умовах цифрової трансформації.

Кандидат юридичних наук, професор Котова Л.В.: В своєму виступі ви наголошували на тому, що традиційні профспілкові структури зорієнтовані на класичні трудові відносини та стаціонарні робочі місця і не спроможні належним чином охопити працівників цифрових платформ та гіг-працівників. Які ж нові форми діяльності профспілок та громадських організацій ви вважаєте найбільш ефективними для захисту прав працівників у цифровій економіці, зокрема в умовах поширення гіг-праці та дистанційної роботи?

Котлярова І.Ю.: Це питання є ключовим для розуміння колективного виміру захисту трудових прав у цифрову епоху.

У підрозділі 3.3 дисертації показано, що традиційні профспілки розраховані на працівників із постійним місцем роботи, стабільним графіком і формалізованим трудовим договором. Натомість платформні працівники та гіг-працівники працюють індивідуально, часто дистанційно, і фактично залишаються поза охопленням класичних профспілкових структур. Це призводить до зниження рівня їх захищеності, особливо у питаннях оплати праці, соціального страхування та захисту від дискримінації алгоритмами.

У роботі запропоновано кілька перспективних напрямів оновлення профспілкової діяльності:

1. Створення цифрових профспілок - онлайн-об'єднань, які дозволяють працівникам координувати дії незалежно від місця проживання чи виду зайнятості. Прикладом є ініціативи у Великій Британії та Німеччині, де створюються профспілки кур'єрів і водіїв таксі-платформ, що діють здебільшого через мобільні додатки.

2. Онлайн-колективні переговори. Використання цифрових інструментів для укладення колективних договорів дає можливість об'єднати навіть тих працівників, які не перебувають у традиційних трудових відносинах. Так, у Франції було укладено перші цифрові колективні угоди з кур'єрами платформи Deliveroo.

3. Співпраця з громадськими організаціями. Громадські ініціативи відіграють дедалі важливішу роль, оскільки здатні не лише надавати безоплатну правову допомогу, а й здійснювати адвокаційні кампанії. В Україні вже є приклади правозахисних організацій, які піднімають питання соціального захисту фрілансерів та працівників ІТ-сектору, формуючи правове поле для майбутніх реформ.

4. Міжнародна кооперація. Участь у транснаціональних профспілкових об'єднаннях дозволяє впливати на формування європейських та глобальних стандартів. Так, завдяки активності європейських профспілок була підготовлена Директива ЄС про платформну зайнятість (2022/2023), яка вперше системно закріплює права працівників цифрових платформ. Директива наразі у процесі ухвалення.

У висновках до розділу 3 підкреслюється, що ефективний захист можливий лише у випадку синергії профспілок, правозахисних організацій і державних інституцій. Тільки багаторівнева система - локальна, національна та міжнародна - здатна забезпечити реальні гарантії для нових категорій працівників.

Тож вважаю, що у цифрову епоху профспілки мають трансформуватися із суто класичних організацій у гібридні цифрові об'єднання, спроможні діяти в онлайн-середовищі, представляти інтереси працівників платформ і брати участь у глобальному діалозі щодо нових трудових стандартів.

Після відповідей на запитання виступили:

Науковий керівник – к.ю.н., професор Арсентьєва О.С.

Арсентьєва О.С.: доповіла про виконання наукового дослідження **Котлярової Ірини Юріївни** на тему: «Правове регулювання та захист трудових прав працівників у контексті цифровізації» під її керівництвом. У своєму виступі Арсентьєва О.С. зазначила, що здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти повністю виконала освітню складову ОНП, успішно склала всі іспити та необхідні заліки, пройшла заплановану педагогічну практику, здобувши відповідні результати навчання; виконала наукову складову ОНП, здійснила дослідження за визначеною темою, яка відповідає кафедральній темі «Актуальні напрями євроінтеграційного розвитку законодавства України».

Науковий керівник наголосила на тому, що мета і задачі дослідження повною мірою досягнуті, дисертанткою використана достатня джерельна та методологічна бази. Дисертантка розробила нові наукові положення, висновки, та пропозиції, що можуть бути використані у подальшій науковій та правотворчій діяльності. Протягом 2023-2025рр. послідовно й методично проводила наукові дослідження за темою дисертації, брала активну участь у міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. За темою дисертації опублікувала 9 наукових праць, у тому числі 4 публікації у фахових журналах та збірниках наукових праць України (категорії Б), та 5 тезах доповідей на науково-практичних конференціях. Дисертанткою були розроблені нові наукові положення, висновки та пропозиції, які можуть знайти застосування у подальшій науковій роботі та правотворчій діяльності. Підсумовуючи свій виступ, науковий керівник, професор Арсентьєва О.С.,

наголосила, що дисертаційне дослідження Котлярової Ірини Юріївни заслуговує на рекомендацію до подання на розгляд разової спеціалізованої вченої ради для захисту дисертації з метою здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», галузь знань 08 «Право».

Рецензенти дисертаційної роботи, які наголосили на позитивних аспектах дослідження та висловили свої побажання та зауваження.

Доктор юридичних наук, професор Івчук Ю.Ю.: відзначила, що дисертаційне дослідження Котлярової І.Ю. пов'язане з необхідністю адаптації національного трудового законодавства до вимог трудових стандартів ЄС щодо регулювання та захисту трудових прав працівників під впливом цифровізації. Представлений на обговорення рукопис є завершеним дисертаційним дослідженням, що базується на комплексному підході до вирішення проблем, які виникають у процесі правового регулювання та захисту трудових прав працівників у контексті цифровізації. Рецензент відзначив, що дисертантка чітко та методологічно коректно визначила мету і завдання дисертаційного дослідження, що забезпечило послідовність і цілісність викладу матеріалу, а також дозволило сформулювати висновки, які вирізняються новизною та переконливістю. Загалом, представлене дисертаційне дослідження залишило позитивне враження. Структура роботи побудована логічно, ключові проблеми визначено чітко, а наукові положення є достатньо обґрунтованими та достовірними. Важливим є те, що основні результати дослідження були належним чином оприлюднені, що свідчить про їхню завершеність і відповідність науковим стандартам.

Розділ 2 дисертації справляє позитивне враження завдяки ґрунтовному аналізу змісту та гарантій трудових прав працівників в аспекті цифрової трансформації праці. Так, у підрозділі 2.1 розкривається концепція, зміст та виклики правового регулювання цифрових трудових прав. Значну увагу приділено аналізу юридичних аспектів і механізмів регулювання робочого часу та віддаленої праці в умовах цифрового ринку праці (підрозділ 2.2). Позитивне враження справляють запропоновані рекомендації щодо запровадження гарантій протидії алгоритмічній дискримінації, включаючи право працівника на інформацію про логіку роботи алгоритмів, що застосовуються при ухваленні кадрових рішень або визначенні оплати праці. А також вказівка на стратегічне значення цифрової освіти і перепідготовки працівників в сучасних умовах. Зокрема, авторка пропонує впровадження концепції безперервного навчання, яке дозволить подолати цифрову нерівність, підвищувати конкурентоспроможність працівників і забезпечувати реальне, а не декларативне здійснення їх трудових прав. Загалом, розділ демонструє високий рівень розуміння авторкою актуальних проблем у цій сфері та пропонує практичні шляхи їх вирішення.

Однак, певним недоліком роботи вбачається звужена увага до питання правового регулювання використання штучного інтелекту та алгоритмічного управління у сфері праці. Вважаємо, що у подальших своїх дослідженнях необхідно більш детально розглянути, як законодавство повинно регулювати прийняття рішень щодо найму, звільнення, оцінки ефективності та розподілу завдань, якщо ці рішення приймають алгоритми. Акцент варто зробити на прозорості алгоритмів, можливості оскарження автоматизованих рішень та захисті від дискримінації.

Підсумовуючи, Івчук Ю.Ю. відзначила, що дисертаційне дослідження Котлярової Ірини Юріївни на тему: «Правове регулювання та захист трудових прав працівників у контексті цифровізації» може бути рекомендоване до розгляду у разовій спеціалізованій вченій раді по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», галузь знань 08 «Право».

Кандидат юридичних наук, професор Котова Л.В.: дала позитивну оцінку дисертації Котлярової Ірини Юріївни на тему: «Правове регулювання та захист трудових прав працівників у контексті цифровізації» та наголосила, що актуальності дослідження зумовлена докорінними змінами, які цифровізація вносить у сферу праці, створюючи нові виклики та ризики для працівників. Рецензент відзначила, що дисертантка демонструє оригінальні наукові ідеї та підходи до розв'язання проблем правового регулювання та захисту трудових прав працівників у контексті цифровізації. Зокрема, проф. Котова Л.В. відзначила значущість здійсненого дисертанткою теоретико-практичного обґрунтування визначення та аналізу змісту та тлумачення категорій «цифровізація трудових відносин», «цифрові трудові права», «цифрові трудові обов'язки», «дистанційна робота», «цифрові платформи», що сприяє усуненню термінологічної невизначеності й закладає основу для подальшої кодифікації цифрових явищ у трудовому праві. Позитивно оцінено пропозиції дисертантки, щодо необхідності створення правової основи для регулювання дистанційної роботи, цифровізації робочого часу та права на відключення в Україні та відповідно пропозиції щодо внесення змін до законодавства України, стосовно закріплення на законодавчому рівні права на відключення, а також визначення чітких санкцій за його порушення. Також авторка узагальнила розуміння поняття права на відключення та вказала, що регулювання цього права за своєю суттю має встановити три основні елементи: 1) обмеження робочого часу; 2) право на відпочинок; 3) право на приватність. Аналіз рецензованої дисертації свідчить про те, що авторка успішно досяг поставленої мети та повністю реалізував визначені завдання дослідження.

Водночас професорка Котова Л.В. відзначила певні недоліки дослідження, які, на її думку, суттєво не впливають на його зміст. Так

рецензент відзначила, що дисертантка недостатньо зосередилася на механізмах колективних переговорів та соціального діалогу, практичних аспектах ведення процесу перемовин в умовах цифрової економіки. Було б доцільно, наприклад, вказати конкретні етапи, які передбачає соціальний діалог, або які конкретні нові моделі колективних переговорів розробляються або вже застосовуються для платформних працівників, де немає традиційного роботодавця, тощо. На думку рецензента, глибший аналіз захисту прав та інтересів працівників через ці механізми, посилив би аргументацію щодо ефективності нових форматів представництва та захисту прав працівників та збільшив прикладну значущість роботи. У цілому професор Котова Л.В. відмітила, що дисертація Котлярової Ірини Юріївни на тему: «Правове регулювання та захист трудових прав працівників у контексті цифровізації» відповідає вимогам, що ставляться до робіт такого рівня і може бути рекомендована до розгляду у разовій спеціалізованій вченій раді з захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», галузь знань 08 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор юридичних наук, професор Шаповалова О.В. зазначила, що позитивним аспектом дисертації Котлярової І.Ю. є дослідження системних проблем цифрового ринку праці, зокрема, зайнятості, перепідготовки, оплати та умов праці. Значну цінність становить аналіз проблем цифрової освіти та професійної перепідготовки, які є критично важливими як для України, так і для Європейського Союзу. Підтримуючи позицію дисертантки щодо того, що подолання цих викликів є можливим лише за умов комплексного підходу, який включає: державну політику, спрямовану на розвиток системи «навчання впродовж життя» (lifelong learning); співпрацю урядів, освітніх установ, бізнес-спільноти та самих працівників; фінансове забезпечення програм перепідготовки та субсидування навчання для незахищених верств населення; інвестиції роботодавців у підготовку своїх співробітників. Лише за таких умов, суспільство зможе уникнути масового безробіття та подолати цифровий розрив, забезпечивши економічну конкурентоспроможність у майбутньому.

Разом із тим, у висновках Шаповалова О.В. вказала на незначний недолік а саме, хоча авторка і наголошує на необхідності законодавчого закріплення сучасної моделі професійної перепідготовки, що має орієнтуватися на розвиток цифрових навичок, критичного мислення та адаптивності; однак авторка майже не розглядає питання реалізації професійного розвитку працівників-ветеранів військової служби, які стають головною робочою силою на ринку праці. Більш глибокий аналіз принципів та елементів програм адаптації та професійної перепідготовки ветеранів міг би сприяти чіткішому вирішенню цього складного питання, а також підвищити практичну цінність роботи.

Поряд з тим, наведені міркування не впливають на загальний позитивний висновок щодо виконаної роботи та не применшують її наукової цінності та підтримала позицію, що дисертація Котлярової І.Ю. на тему: «Правове регулювання та захист трудових прав працівників у контексті цифровізації» може бути рекомендована до розгляду у разовій спеціалізованій вченій раді з захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

К.ю.н., проф. Татаренко Г.В. зазначила, що дослідження Котлярової І.Ю. вирізняється ґрунтовністю аналізу цифрових трудових прав і прав працівників у цифровому середовищі через призму аналізу національного та міжнародного досвіду правового регулювання. Авторка зосереджується на змісті прав, гарантіях та механізмах захисту трудових прав працівників під впливом цифровізації. Аспектом, який потребує більшої уваги, є питання етики та етичного використання цифрових ресурсів та комунікаційних платформ, що могло б зробити дослідження більш практично значущим.

Загалом проф. Татаренко Г.В. підкреслила, що виконана Котляровою Іриною Юріівною робота повністю відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії і може бути рекомендована до подання до розгляду у разовій спеціалізованій вченій раді по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», галузь знань 08 «Право».

Д.ю.н., професор Руденко М.В. відзначив, що дисертантка продемонструвала глибоке розуміння питань регулювання та захисту трудових прав працівників під впливом цифрових трансформацій на ринку праці. Особливо позитивно оцінюється пропозиції щодо змін чинного трудового законодавства, у тому числі, в частині закріплення визначення цифрових трудових прав і обов'язків, розширення змісту поняття трудових відносин із врахуванням цифрової зайнятості та алгоритмічного управління, тощо. Але авторка обмежено приділяє увагу на умовах повоєнного відновлення, які необхідно вже зараз аналізувати та враховувати.

PhD Право, доцент Петросян К.Є. вказала на позитивну оцінку використання судової практики та окремого підпункту роботи щодо Судовий захист і правозастосовна практика у сфері стандартів та нормативів для захисту працівників у цифровому середовищі. Однак, робота заграла ще більш яскравими фарбами, якщо б авторка здійснила аналіз статистики щодо звернень та конкретних судових рішень.

Поряд з тим, наведені міркування не впливають на загальний позитивний висновок щодо виконаної роботи та не применшують її наукової цінності та підтримала позицію, що дисертація Котлярової Ірини Юріівни на тему: «Правове регулювання та захист трудових прав працівників у контексті цифровізації» може бути рекомендована до розгляду у разовій спеціалізованій

вченій раді з захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

К.ю.н., професор Котова Л.В. підводячи підсумки обговорення, відзначила високий рівень підготовки аспірантки, яка продемонструвала глибоке знання матеріалу з теми дослідження. Вона підкреслила, що аспірантка вільно володіє матеріалом, що стосується прав працівників в сучасних умовах, та здатна застосовувати сучасні методи наукового аналізу для вирішення теоретичних і практичних проблем у сфері праці. Особливо було відзначено, що окремі пропозиції щодо вдосконалення національного трудового законодавства у контексті цифровізації відіграють вирішальну роль та є актуальними як для розвитку наукової думки, так і для практичного застосування в сучасних умовах, та відповідають євроінтеграційним прагненням України. Та підкреслила загальний позитивний висновок щодо виконаної роботи та її наукової цінності та підтримала позиції інших вчених, що дисертація Котлярової І.Ю. на тему: «Правове регулювання та захист трудових прав працівників у контексті цифровізації» може бути рекомендована до розгляду у разовій спеціалізованій вченій раді з захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Котлярової Ірини Юріївни на тему: «Правове регулювання та захист трудових прав працівників у контексті цифровізації», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право

Обґрунтування вибору теми дослідження. Тема дослідження «Правове регулювання та захист трудових прав працівників у контексті цифровізації» є вкрай актуальною, оскільки цифрова трансформація кардинально змінює традиційні трудові відносини, створюючи нові виклики, які чинне законодавство часто не в змозі врегулювати. З'являються такі явища, як гігієноміка, дистанційна робота, алгоритмічний менеджмент і тотальний електронний моніторинг, що ставлять під загрозу базові права працівників: право на соціальний захист, справедливу оплату праці, безпечні умови та конфіденційність. Необхідність адаптації правових норм до нових реалій стає ключовим завданням для забезпечення балансу між інтересами роботодавців, які використовують технології для оптимізації процесів, та працівників, які потребують надійних гарантій і захисту від зловживань.

Крім того, актуальність теми підкреслюється появою правового вакууму щодо багатьох питань, пов'язаних із цифровою працею. Наприклад, класичне трудове право не завжди дозволяє чітко визначити статус працівників платформ, які формально є «самозайнятими», але за фактом підпадають під контроль платформи. Також виникають питання про захист персональних даних працівників від збору та аналізу, використання штучного інтелекту для прийняття рішень про звільнення чи підвищення, а також про право на «відключення». Все це вимагає розробки нових правових інструментів і механізмів, які б забезпечили гідну працю в умовах цифрового суспільства. Актуальність дослідження зумовлена також необхідністю адаптації українського трудового законодавства до європейських стандартів в сфері праці в умовах цифровізації.

Дослідження спрямоване на теоретичне осмислення і практичне вирішення питань, пов'язаних із дослідженням тенденцій цифрової трансформації як багатоаспектного суспільного процесу, що впливає на сферу праці, а також ступеня адаптації національного трудового законодавства до нових форм зайнятості та цифрових форматів взаємодії між працівником і роботодавцем; із встановленням природи, структури та змісту цифрових трудових прав, інтересів і обов'язків працівників у контексті трансформації правового статусу учасників трудових відносин в умовах цифровізації, тощо. Таким чином, тема дослідження є своєчасною, теоретично значущою та практично орієнтованою, спрямованою на розв'язання актуальних проблем правового регулювання трудових прав працівників.

Науковий дискурс щодо проблематики поширення цифрової трансформації, впливу цифрової економіки на правове регулювання відносин взагалі та трудових, зокрема, активно розробляється як в європейських країнах, так і в Україні. До числа дослідників, які зробили значний внесок у цю сферу, належать: Н. Азьмук, В. Антонюк, О. Арсентьева, Р. Бутинська, Н. Вапнярчук, О. Вінник, С. Вишновецька, О. Герасименко, О. Гиляка, О. Грішнова, Н. Довганик, С. Дятлова, Д. Заїка, Ю. Івчук, С. Калініна, В. Кириленко, Я. Коколлі, А. Колот, Л. Котова, А. Круп'яник, К. Маркевич, К. Мельник, О. Мельничук, Т. Обелець, О. Петришин, О. Пищуліна, В. Сандугей, Я. Сімутіна, Д. Сіроха, О. Серeda, К. Скінер, З. Смутчак, П. Стоун, Г. Татаренко, О. Тищенко, Ю. Чалюк, С. Черноус, А. Хайдлі, М. Хаустова, О. Шаповалова, М. Шумило, О. Ярошенко та інші. Праці вчених зосереджені переважно на аналізі тенденцій та векторів розвитку цифрової економіки в Україні, ідентифікації ризиків, пов'язаних із впливом цифровізації на захист прав, у тому числі трудових, а також на концептуалізації самого поняття «цифровізація».

Проблема правового регулювання та захисту трудових прав у цифрову епоху, незважаючи на її активне вивчення, все ще містить невирішені питання, що вимагають подальшого наукового пошуку. Так, дослідження у цій сфері є актуальними з огляду на сучасний етап воєнного стану, подальшого повоєнного відновлення та перспективного вступу України до ЄС, коли цифровізація може бути як необхідним позитивним елементом, так і певною загрозою для працівників в аспекті правового регулювання та захисту їх прав. Аналіз проблем, пов'язаних з визначенням впливу процесів цифровізації на правове регулювання та захист трудових прав працівників в площині трудового права, розуміння переваг та ризиків сприяють удосконаленню галузевого правозастосування та правотворчості, і тому вбачається достатньо актуальним на сучасному етапі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана в Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля на кафедрі публічного та приватного права. Тема дослідження відповідає напрямам наукової роботи кафедри, зокрема: «Актуальні напрями євроінтеграційного розвитку законодавства України» (2024-2026 рр.). Тема дисертаційного дослідження є актуальною та узгоджується з ключовими стратегічними документами України. Робота виконана в контексті: Національної стратегії у сфері прав людини, затв. Указом Президента України від 25.08.2015р. № 501; Цілей сталого розвитку України на період до 2030 р., затв. Указом Президента України від 30.09.2019р. № 722; Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні, затв. розпор. КМУ від 15.05.2013 р. №386-р.; 3У «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» від 09.01.2007р. № 537-V; Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року, затв. розпор. КМУ від 31.12.2024 р. № 1351-р.; пріоритетних напрямків фундаментальних і прикладних наукових досліджень у галузі права, визначених Стратегією розвитку НАПрН України на 2021-2025 роки, схвал. пост. загал. зборів від 26.03.2021р. №12-21.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є всебічне вивчення впливу цифрової трансформації на правове регулювання трудових правовідносин та механізми захисту трудових прав працівників, із урахуванням сучасних викликів ринку праці, міжнародних стандартів і потреби вдосконалення національного трудового законодавства.

Для досягнення мети у дисертаційному дослідженні вирішуються такі **наукові завдання:**

- з'ясувати сутність і зміст базових понять, пов'язаних із цифровізацією трудових відносин, та сформулювати робочі дефініції термінів, придатних для використання в цифровому правовому середовищі (зокрема: «цифровізація

трудових відносин», «цифрові трудові права», «дистанційна робота», «цифрові платформи», «цифрова освіта працівників» тощо);

- дослідити тенденції цифрової трансформації як багатоаспектного суспільного процесу, що впливає на сферу праці, а також ступінь адаптації національного трудового законодавства до нових форм зайнятості та цифрових форматів взаємодії між працівником і роботодавцем.

- встановити природу, структуру та зміст цифрових трудових прав, інтересів і обов'язків працівників у контексті трансформації правового статусу учасників трудових відносин в умовах цифровізації;

- проаналізувати ризики та виклики, що виникають у зв'язку з цифровізацією праці, зокрема в частині впливу на здоров'я працівника, порушення режиму праці та відпочинку, втручання в особисте життя, порушення права на приватність і захист персональних даних;

- оцінити ефективність існуючих механізмів захисту трудових прав у цифровому середовищі, включаючи судовий захист, адміністративні інструменти й засоби самозахисту, та сформулювати пропозиції щодо їх удосконалення;

- дослідити процес імплементації норм міжнародного і європейського трудового права у національну правову систему в частині цифрових трудових прав та їх захисту, а також з'ясувати ступінь відповідності українського законодавства сучасним міжнародним стандартам;

- розробити науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення національного трудового законодавства з урахуванням викликів цифровізації, зокрема у сфері правового регулювання дистанційної праці, гнучкого робочого часу, цифрової атестації та нових форм організації трудової діяльності.

Об'єктом дослідження є трудові правовідносини, змістом яких, у тому числі є права та обов'язки працівників у цифровому середовищі.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання впливу процесу цифровізації на правове регулювання та захист трудових прав працівника.

Методи дослідження. Для досягнення поставлених завдань у межах дисертаційного дослідження застосовано комплекс загальнонаукових та спеціально-юридичних методів, що забезпечили ґрунтовність і всебічність аналізу правових аспектів цифровізації трудових відносин, а також адекватне розкриття складної природи новітніх цифрових прав працівників.

Історичний метод слугував основою для ретроспективного аналізу становлення та еволюції трудових прав у контексті технологічних змін, зокрема дозволив простежити, як інституалізація віддаленої праці, гнучких форм зайнятості та цифрових комунікацій трансформувала уявлення про зміст трудових прав і механізми їх реалізації (підрозділи 1.1, 2.1). Завдяки цьому

методу вдалося розкрити генезу правових підходів до дистанційної праці, права на відключення та цифрової гігієни робочого часу (підрозділи 2.2, 2.3).

Порівняльно-правовий метод був ключовим для виявлення міжнародних тенденцій і національних особливостей правового регулювання праці у цифрову епоху. Зіставлення українського трудового законодавства з нормами права Європейського Союзу, зокрема у сфері гнучких режимів роботи, захисту персональних даних працівників і цифрової атестації, дозволило не лише виявити прогалини у вітчизняному правовому полі, але й запропонувати орієнтири для його гармонізації з міжнародними стандартами (підрозділи 2.2, 2.3, 3.1, 3.2). Системно-структурний метод забезпечив цілісне бачення цифровізації як процесу, що впливає не лише на окремі правові норми, а й на всю архітектуру системи трудового права. Він дозволив проаналізувати, як цифрові явища (електронні трудові договори, платформна зайнятість, дистанційна атестація) інтегруються в структуру існуючого правового регулювання, змінюючи його функціональні елементи (підрозділи 1.1, 1.2, 3.1, 3.2).

Методи аналізу і синтезу стали основою для побудови авторської термінологічної моделі цифрових трудових прав. Завдяки цим методам досліджено природу таких складних правових категорій, як «цифрові трудові обов'язки», «право на приватність у цифровому офісі», «цифрова компетентність працівника» та інші (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3). Результатом стало формулювання нових, науково обґрунтованих дефініцій, релевантних для українського правового поля. Абстрактно-логічний метод пронизує усе дослідження як методологічна вісь, на якій вибудовувалося узагальнення теоретичних положень, формування висновків і концептуальних підходів до модернізації трудового законодавства (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 3.1, 3.2). У взаємодії зі структурно-логічним методом він сприяв побудові моделі нормативного реагування на ризики цифровізації, включаючи визначення логічної послідовності дій законодавця та роботодавця щодо гарантування прав працівників у цифровому середовищі.

Практичне значення результатів дослідження посилено завдяки застосуванню емпіричного та статистичного методів, що дозволили спиратися на достовірні дані при формулюванні висновків. Зокрема, аналіз статистики Держстату, МОП, Eurofound, а також даних соціологічних опитувань щодо рівня поширення дистанційної роботи і цифрових форм зайнятості в Україні й за кордоном, дав змогу оцінити реальний масштаб цифрової трансформації ринку праці (підрозділи 1.2., 2.2, 2.3). Дослідження судової практики, включно з рішеннями ЄСПЛ, дозволило виявити типові порушення прав працівників у цифровому середовищі та сформулювати пропозиції щодо вдосконалення механізмів судового захисту (підрозділ 3.2).

З-поміж спеціально-юридичних методів особливе місце належить формально-юридичному, який використовувався для з'ясування юридичної природи цифрових прав і обов'язків працівника, оцінки їх відповідності принципам трудового права, а також для обґрунтування можливостей кодифікаційного закріплення нових категорій у проекті Трудового кодексу (розділи 1,2,3). Логіко-семантичний метод дозволив удосконалити категоріальний апарат дослідження, зокрема при розробці авторських визначень таких понять, як «цифровізація трудових відносин», «цифрове робоче середовище» (підрозділи 1.1, 1.2). Логіко-юридичний метод став основою для обґрунтування наряду реформування трудового законодавства, з урахуванням принципів людиноцентризму, технологічної нейтральності та гнучкості правового регулювання (підрозділи 1.2, 3.3).

У якості інформаційної бази дослідження в роботі використані чинні законодавчі та нормативно-правові акти ВРУ та КМУ, Укази Президента України, офіційні дані Державної служби статистики України та міжнародних організацій; монографії та наукові статті провідних учених у галузі захисту трудових прав, судова практика з розгляду трудових спорів, в тому числі практика ЄСПЛ, а також нормативно-правових актів міжнародних, іноземних держав, соціального партнерства, локальних та ін. Таке комплексне поєднання методів та джерел дало змогу забезпечити не лише наукову достовірність, а й практичну релевантність зроблених висновків і запропонованих рекомендацій.

Наукова новизна полягає в тому, що дисертація є одним із перших в Україні комплексних досліджень проблем правового регулювання та захисту трудових прав працівників в умовах цифровізації. Найбільш вагомими результатами, що відображають новизну роботи та виносяться на захист, згруповано таким чином:

Уперше:

узагальнено концептуальні засади впливу цифрової трансформації на трудові відносини та трудові права працівників, виокремлено основні аспекти цього впливу і показано необхідність невідкладної адаптації трудового законодавства до умов цифрової економіки;

запропоновано авторське тлумачення і надано чітке визначення поняття «цифровізація трудових відносин» як процесу застосування цифрових технологій та інновацій у сфері управління персоналом й організації праці з метою підвищення ефективності, оптимізації ресурсів, покращення комунікації та забезпечення більшої гнучкості і прозорості в управлінні трудовими процесами;

обґрунтовано виокремлення категорії «працівники цифрових (інтернет-) платформ» у трудовому праві, показано, що їх включення до сфери дії трудового законодавства з одночасною розробкою спеціальних норм

забезпечує збереження принципу єдності та диференціації галузі трудового права.

Удосконалено:

наукові підходи до визначення правового статусу та класифікації нових категорій працівників у цифровій економіці шляхом уточнення їхніх ознак, критеріїв відмежування від традиційних трудових відносин і розробки концептуальних моделей правового регулювання, що враховують специфіку гіг-економіки та платформної зайнятості;

понятійний апарат трудового права щодо цифрових трудових прав та обов'язків працівників – уточнено зміст та структуру цих прав і обов'язків, визначено їх місце в системі правового статусу працівника. Запропоновано розглядати цифрові трудові права як складову трудових прав працівника, що відображає специфічні можливості та гарантії в умовах застосування цифрових технологій (право на приватність, право на захист персональних даних, право на інформацію про алгоритми тощо), а цифрові трудові обов'язки – як адаптацію традиційних обов'язків і впровадження нових (дотримання правил кібербезпеки, коректне використання цифрових ресурсів та ін.);

правову аргументацію щодо доцільності впровадження права працівника на «відключення» (право бути офлайн поза робочим часом) як нової законодавчої гарантії, покликаної забезпечити баланс між роботою та відпочинком у цифровому середовищі;

наукові підходи до класифікації цифрових трудових відносин. Розроблено багатовимірну класифікацію трудових правовідносин у цифровому середовищі за різними критеріями: залежно від ступеня застосування цифрових технологій (від відносин, що лише доповнюються цифровими інструментами, до відносин, які повністю реалізуються у віртуальному просторі); залежно від режиму роботи (повністю дистанційні трудові відносини; змішані форми зайнятості, що поєднують віддалену та офлайн роботу). Така класифікація поглиблює наукове розуміння видів і форм цифрової зайнятості та відповідних правових режимів.

Набули подальшого розвитку:

наукові підходи щодо формування нового Трудового кодексу України з урахуванням реалій цифровізації. Дисертація розвиває концепцію сучасного кодифікованого акта, який враховував би появу цифрових трудових відносин, нові принципи (людиноцентризм, гнучкість робочого часу, прозорість алгоритмічного управління) та забезпечував належні правові механізми для реалізації і захисту прав працівників цифрової економіки;

аргументація щодо необхідності створення ефективних механізмів захисту трудових прав працівників в умовах цифрової економіки. Зокрема, обґрунтовано потрібність запровадження державних гарантій і процедур для реалізації нових цифрових трудових прав (права на «відключення» (права бути

офлайн поза робочим часом), права на оскарження алгоритмічних рішень роботодавця тощо), впровадження контролю за дотриманням таких прав і відповідальності за їх порушення, а також підтримки програм розвитку навичок працівників, аби запобігти цифровій нерівності;

наукова позиція щодо модернізації інститутів захисту трудових прав у цифровому середовищі. Доведено, що судовий захист у сфері цифрових трудових відносин має подвійний характер, виконуючи компенсаторну та нормативну функції; також підкреслено стратегічну роль судової влади у забезпеченні справедливості та гідності працівників у цифрову епоху. Подальшого розвитку набули пропозиції стосовно адаптації діяльності професійних спілок та їх об'єднань до нетипових форм зайнятості (в т.ч. створення цифрових профспілок, розширення їх повноважень у захисті працівників цифрових (інтернет-) платформ), а також ролі громадських організацій і міжнародної співпраці. Акцентовано, що синергія профспілкового руху, неурядових правозахисних організацій та міжнародних ініціатив (як-от норми ЄС і рекомендації МОП) сприяє формуванню нової правової бази для захисту прав працівників у цифрову еру.

Практичне значення результатів дослідження. Отримані в дисертації результати мають важливе прикладне значення. Сформульовані висновки і пропозиції можуть бути використані: у *науково-дослідницькій сфері* – для подальших теоретичних напрацювань з питань правового статусу працівника в умовах цифровізації трудових відносин, розвитку концепції цифрових трудових прав і обов'язків, а також при дослідженні нових тенденцій на ринку праці, пов'язаних із цифровою економікою; в *освітньому процесі* – при викладанні навчальних дисциплін зі спеціальності 081/D8 «Право» (таких як «Трудове право та право соціального забезпечення», «Правове регулювання трудових та процесуальних трудових відносин», «Правове забезпечення цифрової економіки»), для підготовки відповідних лекцій, методичних матеріалів, а також у розробці нових спецкурсів, навчальних програм і підручників, присвячених проблематиці трудових прав у цифрову епоху; у *правотворчості* – в діяльності з підготовки змін та доповнень до чинних нормативно-правових актів у сфері праці. Висновки та конкретні законодавчі пропозиції дисертації можуть бути використані при опрацюванні проекту нового Трудового кодексу України, розробці спеціальних законів чи підзаконних актів щодо дистанційної роботи, гіг-економіки, захисту персональних даних працівників, алгоритмічного управління працею тощо; у *правозастосуванні* – органами державної влади, місцевого самоврядування, судами та іншими суб'єктами, що забезпечують реалізацію і захист трудових прав. Результати дослідження можуть стати підґрунтям для підготовки роз'яснень, методичних рекомендацій щодо застосування трудового законодавства в умовах цифровізації, а також бути враховані при розгляді

трудових спорів, пов'язаних із нетиповими формами зайнятості чи порушеннями прав працівників у цифровому середовищі.

Апробація результатів дослідження. Основні наукові результати, отримані в ході дисертаційного дослідження, були обговорені на засіданнях кафедри публічного та приватного права, а також на спільних засіданнях з кафедрою господарсько-правових та суспільно-політичних дисциплін Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Авторка також доповідала про ключові теоретичні положення, висновки та пропозиції на Міжнародних і Всеукраїнських наукових, науково-практичних та інтернет-конференціях: «Актуальні дослідження правової та історичної науки» (м. Тернопіль, Україна, м. Ополе, Польща, 8-9 листопада 2023 р.); «Правові засоби забезпечення та захисту прав людини: вітчизняний та зарубіжний досвід» (м. Київ, 16.05.2024 р.); «Науковий погляд молоді: ключові питання сучасного етапу реформування системи вітчизняного законодавства» (м. Київ, 23.11.2023 р. та 31.10.2024 р.); «Молодь і наука: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку права в Україні» (м. Київ, 15.05.2025 р.).

Структура та обсяг дисертації. Наукова робота складається з переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, які містять 8 підрозділів, висновків і списку використаних джерел (254 найменування на 31 сторінці), додатків. Загальний обсяг дисертації становить 229 сторінок. Обсяг основного тексту – 175 сторінок.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою працею, в якій висвітлені власні ідеї і розробки автора, що дозволили вирішити поставлені завдання. Робота містить теоретичні та методичні положення і висновки, сформульовані дисертантом особисто. Використані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані лише для підкріплення ідей здобувача.

Апробація результатів дослідження.

Публікації. За результатами дослідження 9 наукових праць: 4 статті, які опубліковані у наукових фахових виданнях України (категорії Б), також у 5 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Список опублікованих праць за темою дисертації

Наукові праці, які відображають основні результати дослідження:

Статті у наукових фахових виданнях України:

(які входять до переліку МОН України)

1. Котлярова І.Ю. Деякі аспекти правового регулювання трудових відносин під впливом процесів цифровізації. *Збірник наукових праць актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2024. № 47. С. 130-143. URL: <https://journals.snu.edu.ua/index.php/app/article/view/817>

DOI: <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2025-49-1-154-170>

2. Котлярова І.Ю. *Вплив цифровізації на трудові відносини: загальнотеоретичні аспекти*. Соціальне право. 2024. № 1. С. 111-120. URL: <https://soclaw.com.ua/index.php/journal/article/view/1152/742>
DOI: [10.32751/2617-5967-2024-01-14](https://doi.org/10.32751/2617-5967-2024-01-14)

3. Котлярова І.Ю. *Цифрова ера правової діяльності: виклики, перспективи та правові межі трансформації правничої праці. Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2025. №1(49) С. 153-170. URL: <https://journals.snu.edu.ua/index.php/app/article/view/1073/1031>
DOI: <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2025-49-1-154-170>

4. Котлярова І.Ю. *Забезпечення справедливих умов праці та захист прав працівників у цифрову епоху: законодавчі ініціативи та судова практика. Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2025. №2(50). С. 118-133. URL: <https://journals.snu.edu.ua/index.php/app/article/view/1142/1097>
DOI: <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2025-50-2-118-133>

Наукові праці, в яких засвідчено апробацію матеріалів дослідження:

1. Kotliarova I. Positive elements and threats of the impact of digitalization on the labor sphere. *Актуальні дослідження правової та історичної науки*. Випуск 55: матер. Міжнар. наукової інтернет-конф. (м. Тернопіль, Україна, м. Ополе, Польща, 08-09.11.2023 р.) / редкол.: О. Яремко та ін., ГО «Наукова спільнота», WSZIA w Opolu, Тернопіль: ФОП Шпак В.Б. 2023. С. 17-20.

2. Котлярова І. *Цифровізація в аспекті удосконалення законодавства про працю: переваги та виклики. Науковий погляд молоді: ключові питання сучасного етапу реформування системи вітчизняного законодавства*: матер. Всеукр. наук.-практич. конф. студентів, аспірантів та молодих науковців, м. Київ, 23.11.2023 р. / за ред. проф. Ю.Ю. Івчук, Київ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2023. С. 156-159. URL: <http://pravo-snu.com.ua/wp-content/uploads/2024/01/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F-%D0%BB%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BF%D0%B0%D0%B4-2023.pdf>

3. Котлярова І.Ю. *Особливості розгляду справ у суді під час воєнного стану. Правові засоби забезпечення та захисту прав людини: вітчизняний та зарубіжний досвід*: матер. Міжнар. наук.-практич. конф. науковців, молодих учених і правників, м. Київ, 16.05.2024 / за ред. проф. Ю.Ю. Івчук, Київ: вид-во СНУ ім. В. Даля. 2024. С. 10-17. URL: <http://pravo-snu.com.ua/wp-content/uploads/2024/07/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F-16.05.2024.pdf>

4. Котлярова І.Ю. *Трудові відносини в епоху цифрових змін: загальнотеоретичний підхід. Науковий погляд молоді: ключові питання сучасного етапу реформування системи вітчизняного законодавства*: матер.

Всеукр. наук.-практич. конф. студентів, аспірантів та молодих науковців. м. Київ, 31.10.2024 р. / за ред. проф. Ю.Ю. Івчук, Київ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2024. С. 127-133. URL: <http://pravo-snu.com.ua/wp-content/uploads/2024/11/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B2-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97-31.10.2024.pdf>

5. Котлярова І.Ю. Цифрова трансформація правової системи України: виклики, міжнародний досвід та шляхи адаптації. *Молодь і наука: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку права в Україні*: Матер. Всеукр. наук.-практич. конф. аспірантів, студентів, молодих учених. м. Київ, 15.05.2025 р. / за ред. проф. Ю.Ю. Івчук, Київ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2025. С. 118-124. URL: <https://pravo-snu.com.ua/wp-content/uploads/2025/06/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97-%D0%9C%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D1%8C-%D1%96-%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B0-15.05.25.pdf>

Характеристика особистості здобувача.

Котлярова Ірина Юріївна (07.04.1976 р.н.) у 1999 р. закінчила Східноукраїнський державний університет та отримала диплом спеціаліста за спеціальністю Правознавство (диплом АН 11059593, від 25.06.1999 р.).

11.04.2023 р. вступила до аспірантури Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (Україна), за спеціальністю 081 «Право», галузь знань 08 «Право», освітньо-наукова програма «Право» (далі ОНП).

29.06.2023 р. на засіданні Вченої Радою СНУ ім. В. Даля була затверджена тема дисертаційної роботи «Правове регулювання та захист трудових прав працівників у контексті цифровізації» (протокол Вченої Ради № 12).

Здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти повністю виконала освітню складову ОНП, успішно склала всі іспити та необхідні заліки, пройшла заплановану педагогічну практику, здобувши відповідні результати навчання; виконала наукову складову ОНП, провела дослідження за визначеною темою та підготувала дисертаційну роботу.

Під час виконання дисертаційної роботи Ірина Котлярова провела комплексне наукове дослідження теоретичних і практичних аспектів регулювання та захисту трудових прав працівників у контексті цифровізації. Було обрано об'єкт, предмет, методи проведення досліджень, сформульована актуальність теми, мета та завдання наукового пошуку. Упродовж усього терміну здійснення цієї роботи здобувачка виявила себе як наполеглива дослідниця, яка чітко визначає мету й завдання наукового пошуку, підбирає адекватні для їх виконання методи дослідження, глибоко осмислює та

систематизує результати проведених наукових розвідок. Сумлінно навчаючись в аспірантурі та активно займаючись дослідницькою діяльністю, здобувачка вищої освіти ступеня доктора філософії засвоїла необхідні професійні знання, практичні вміння та навички, опанувала відповідні компетентності, що дало їй змогу продукувати нові наукові ідеї та комплексно вивчати обрану проблематику, забезпечувати наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів. Протягом навчання проявила себе наполегливою, старанною та відповідальною людиною.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація виконана фаховою українською мовою, текстове подання матеріалу відповідає стилю науково-дослідної літератури.

Рецензенти рекомендують: відповідно до п.15 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, *пропонується такий склад разової ради:*

Голова ради: Шаповалова Ольга Вікторівна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри господарсько-правових та суспільно-політичних дисциплін Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля;

Рецензенти: Івчук Юлія Юріївна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри публічного та приватного права Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля;

Котова Любов Вячеславна, кандидат юридичних наук, професор, завідувачка кафедри публічного та приватного права Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля;

Офіційні опоненти:

Тищенко Олена Володимирівна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри трудового права та права соціального забезпечення Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Вапнярчук Наталія Миколаївна, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, Начальник Сектору поширення інформації та наукового забезпечення видавничої діяльності, Національна академія правових наук України.

У результаті попередньої експертизи дисертації **Котлярової Ірини Юріївни** і повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації **Котлярової Ірини Юріївни** на тему:

«Правове регулювання та захист трудових прав працівників у контексті цифровізації».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Котлярової І.Ю. відповідає спеціальності 081 Право та вимогам **Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)**, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8 **Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії**, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Котлярової Ірини Юріївни на тему: «Правове регулювання та захист трудових прав працівників у контексті цифровізації» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 Право.

4. Рекомендувати Вченій раді СНУ ім. В. Даля затвердити склад разової спеціалізованої вченої ради:

Голова ради: Шаповалова Ольга Вікторівна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри господарсько-правових та суспільно-політичних дисциплін Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля;

Рецензенти: Івчук Юлія Юріївна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри публічного та приватного права Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля;

Котова Любов Вячеславна, кандидат юридичних наук, професор, завідувачка кафедри публічного та приватного права Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля;

Офіційні опоненти:

Тищенко Олена Володимирівна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри трудового права та права соціального забезпечення Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Вапнярчук Наталія Миколаївна, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, Начальник Сектору поширення інформації та наукового забезпечення видавничої діяльності, Національна академія правових наук України.

Результати голосування щодо рекомендації до захисту дисертації Котлярової Ірини Юріївни:

«За» – 16

«Проти» – немає
«Утримались» – немає

Презентація Котлярової Ірини Юріївни на 15 сторінках додається.

**Декан факультету права, гуманітарних і
соціальних наук**

кандидат юридичних наук, професор

 Олена АРСЕНТЬЄВА

Головуюча на засіданні –

кандидат юридичних наук, професор,
завідувач кафедри публічного та
приватного права СНУ ім. В. Даля

Любов КОТОВА

Секретар засідання

Галина КАПЛІНА